

Національний університет
водного господарства
та природокористування

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА
ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Навчально-науковий інститут права

Кафедра конституційного права та галузевих дисциплін

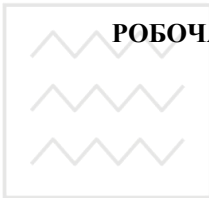
07-02-__

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

проректор з науково-педагогічної,
методичної та виховної роботи

Лагоднюк О.А.

“__” _____ 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО

CIVIL LAW

(шифр і назва навчальної дисципліни)
(name of the discipline)

спеціальність _____ 081 «Право»
special _____ 081 «Law»
(шифр і назва спеціальності)
(code and name of the specialty)

Національний університет
водного господарства

Робоча програма навчальної дисципліни «Цивільне право» для студентів денної і заочної форм, за спеціальністю 081 «Право», в галузі знань 081 «Право». Рівне: НУВГП, 2018 року, 42 с.

Розробник: к.ю.н., доцент кафедри конституційного права та галузевих дисциплін Водоп'ян Т.В., асистент кафедри конституційного права та галузевих дисциплін Подвірна О.В.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри конституційного права та галузевих дисциплін

Протокол № ___ від «___» _____ 2018 року

Завідувач кафедри конституційного права та галузевих дисциплін _____ к.ю.н., доц. Міщук І.В.

«___» _____ 2018 року

Схвалено науково-методичною комісією спеціальності 081 «Право».

Протокол № ___ від «_____» 2018 року

Голова науково-методичної комісії _____ проф. Цимбалюк В.І.

«___» _____ 2018 року

©Водоп'ян Т.В., Подвірна О.В., 2018 рік

©НУВГП, 2018 рік

ВСТУП

Програма нормативної навчальної дисципліни «Цивільне право» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності «Право».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є чинне законодавство, практика його застосування, історія розвитку, досвід цивільно-правового розвитку в зарубіжних країнах. Окрім того, цивілістика вивчає також поняття цивільного права, його місце в правовій системі, його походження та закономірності розвитку, систему та зміст цивільно-правових норм, інститутів та підгалузей, їх роль у правовому оформленні життя суспільства та ефективність їх застосування.

Міждисциплінарні зв'язки: дисципліна «Цивільне право» є складовою частиною циклу фундаментальних дисциплін для підготовки студентів за спеціальністю право. Вивчення курсу передбачає наявність систематичних та ґрунтовних знань із суміжних курсів – «Теорія держави і право», «Конституційне право зарубіжних країн», «Історія правових і політичних вчень», «Історія держави і права України». Цілеспрямованої роботи над вивченням спеціальної літератури і нормативних актів, активної роботи на лекціях, практичних заняттях, самостійної роботи та виконання поставлених задач.

Вимоги до знань та умінь визначаються галузевими стандартами вищої освіти України.

Анотація

Цивільне право - провідна галузь права і визнається такою в усіх правових системах світу. В умовах кардинального реформування соціально-економічних відносин в нашому суспільстві відповідно зростає і роль цивільного права як основного регулятора товарно-грошових відносин. Саме тому цивільне право — одна з основних фундаментальних дисциплін, які вивчаються у вищих навчальних закладах юридичного профілю.

Студенти повинні чітко засвоїти загальновизнані цивілістичні постулати, опанувати цивілістичний інструментарій, вміти самостійно аналізувати їх законодавче оформлення, оволодіти основними навичками практичного використання цивільно-правових засобів. За цих умов набуті ними знання і практичні навички не застаріють і при прийнятті нових нормативних актів.

Ключові слова: цивільне право, цивільні правовідносини, учасники відносин, зобов'язання, відповідальність, договірні, недоговірні відносини, правочин.

Abstract

Civil law - the leading branch of law and recognized as such in all legal systems of the world. In the conditions of radical reformation of socio-economic relations in our society, the role of civil law as the main regulator of commodity-money relations increases accordingly. That is why civil law is one of the main fundamental disciplines studied in higher education institutions of the legal status.

Students must clearly understand the generally accepted civilist postulates, master the civilization tools, be able to independently analyze their legislative design, master the basic skills of practical use of civil law instruments. Under these conditions, their acquired knowledge and practical skills do not become outdated when adopting new regulations.

Key words: civil law, civil relations, participants of relations, obligations, responsibility, contractual, non-contractual relations, transaction.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, спеціалізація, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни					
		денна форма навчання			заочна форма навчання		
Кількість кредитів – 14 2 курс - 5 3 курс - 9	Галузь знань 08 «Право»	Нормативна					
	Спеціальність 081 «Право»						
Модулів – 3		Рік підготовки:			Рік підготовки:		
		2 курс	3 курс		2 курс	3 курс	
Змістових модулів – 6		4 – ий семес тр	5– ий семес тр	6– ий семес тр	4 – ий семес тр	5 – ий семес тр	6 – ий семес тр
		Лекції					
Індивідуальне науково-дослідне завдання – курсова робота - 58		26	30	30	2	-	2
		Практичні					
Загальна кількість годин – 420 2 курс - 150 3 курс - 270		20	18	22	12	12	14
		Лабораторні					
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 5	Перший рівень вищої освіти- бакалавр	-	-	-	-	-	-
		Самостійна робота					
		100	100	58	100	100	62
		Індивідуальне науково-дослідне завдання КР					
		-	-	58	-	-	58
		Вид контролю					
залік	залік	іспит	залік	залік	іспит		

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - 36% до 64%;

заочної форми навчання – 9 % до 91%

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Цивільне право» є навчити студентів аналізувати українське законодавство і застосовувати норми цивільного права при вирішенні ситуативних завдань для подальшого їх застосування у професійній діяльності.

2.2. Завдання курсу:

- ознайомитися з предметом цивільного права;
- вивчити існуючі колізії національного та міжнародного цивільного законодавства;
- орієнтуватися положення українського законодавства у сфері цивільного права;
- вивчити основні доктринальні положення цивільного права ;
- застосовувати прийоми і методи правової інформатики.

2.3. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент *повинен:*

знати:

- теоретичні основи курсу, сутність та поняття цивільного законодавства;
- особливості цивільних правовідносин, як об'єкту правового регулювання;
- особливості регулювання цивільно-правових норм;
- особливості укладання цивільно-правових договорів;
- основні проблеми вдосконалення українського цивільного законодавства у співвідношенні до європейських стандартів;
- судову практику застосування норм цивільного законодавства;
- основи державної політики у сфері вдосконалення цивільного законодавства;

вміти:

- самостійно аналізувати наукову літературу з дисципліни;
- самостійно ставити наукові проблеми і шукати шляхи їх вирішення;
- самостійно проводити порівняльно-правовий аналіз;
- самостійно аналізувати і узагальнювати судову практику.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ 4 СЕМЕСТР

Модуль 1

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА

Змістовний модуль I.

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

Тема 1. Цивільне право в системі права України

Співвідношення публічного та приватного права. Цивільне право, як приватне право. Місце цивільного права в системі галузей права. Предмет цивільно-правового регулювання. Майнові відносини, які регулюються цивільним правом. Особисті немайнові відносини, які регулюються цивільним правом.

Цивільно-правовий метод регулювання суспільних відносин. Функції цивільного права. Основні принципи цивільного права. Визначення цивільного права. Відмежування цивільного права від інших галузей права. Система цивільного права як галузі права. Поняття і предмет науки цивільного права. Функції науки цивільного права.

Завдання науки цивільного права на сучасному етапі. Методи дослідження цивільно-правових інститутів. Взаємодія науки цивільного права з іншими галузями юридичної науки. Наука цивільного права та інші суспільні науки. Наукові персоналії. Українська радянська цивілістична школа. Сучасні тенденції розвитку цивільно-правової науки в Україні.

Тема 2. Джерела цивільного права

Поняття цивільного законодавства. Співвідношення цивільного права і цивільного законодавства. Система цивільного законодавства. Закони. Конституція України (статті 13, 14, 41, 21, 23, 24, 27, 28, 29, 31, 32, 47). Цивільний кодекс України. Інші кодифікаційні акти цивільного законодавства. Спеціальні цивільні закони. Підзаконні нормативні акти: укази і розпорядження Президента України, постанови і розпорядження Кабінету Міністрів України, нормативно-правові акти міністерств і інших органів виконавчої влади (відомчі нормативно-правові акти). Порядок і значення офіційного опублікування нормативних актів. Роль звичаїв ділового обороту в регулюванні цивільних правовідносин. Юридичне значення рішень і висновків Конституційного Суду України, постанов Пленуму Верховного Суду України і Вищого Господарського Суду. Кодифікація та інші форми систематизації цивільного законодавства.

Дія цивільного законодавства у часі. Зворотна сила цивільного закону. Дія цивільного законодавства у просторі та по колу осіб. Застосування цивільного законодавства. Диспозитивні і імперативні норми цивільного права. Тлумачення цивільно-правових норм. Застосування цивільного законодавства по аналогії. Взаємозв'язок і диференціація цивільного та господарського законодавства.

Тема 3. Загальна характеристика цивільного і торгового права зарубіжних країн

Значення вивчення зарубіжного цивільного (приватного) права. Предмет і система цивільного та торгового права зарубіжних країн. Монізм та дуалізм у регулюванні приватно-правових відносин. Джерела цивільного права зарубіжних країн. Джерела країн континентальної та англо-американської системи права. Основні інститути цивільного права зарубіжних країн. Правове положення фізичних осіб. Правове положення юридичних осіб. Право власності та інші речові права. Зобов'язальне право. Спадкове право.

Тема 4. Цивільні правовідносини

Поняття цивільних правовідносин. Елементи та структурні особливості цивільних правовідносин. Зміст цивільних правовідносин. Поняття, зміст та види суб'єктивних цивільних прав. Поняття, зміст та види суб'єктивних обов'язків.

Склад учасників (суб'єктів) цивільних правовідносин. Поняття цивільної правоздатності і дієздатності. Об'єкти цивільних правовідносин. Класифікація (види) цивільних правовідносин. Підстави виникнення та припинення цивільних правовідносин.

Змістовний модуль II. СУБ'ЄКТИ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН. ЗДІЙСНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Тема 5. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Особистість (людина) та цивільна правосуб'єктність. Фізична особа (громадянин) як індивідуальний суб'єкт цивільного права. Правоздатність фізичних осіб. Виникнення та припинення правоздатності. Зміст правоздатності фізичних осіб. Рівність та невід'ємність правоздатності. Співвідношення правоздатності та суб'єктивного права. Правоздатність іноземних громадян та осіб без громадянства. Місце проживання фізичної особи та його юридичне значення.

Дієздатність фізичних осіб. Повна дієздатність. Обсяг дієздатності малолітніх віком до 14 років. Обсяг дієздатності

неповнолітніх - віком від 14 до 18 років. Випадки набуття повної цивільної дієздатності неповнолітніми при досягненні ними 16 років. Обмеження дієздатності громадян. Визнання громадянина недієздатним. Особливості правового положення фізичних осіб-підприємців. Порядок, умови та правові наслідки визнання особи безвісно відсутньою та оголошення померлою.

Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин

Поняття та ознаки юридичної особи. Розвиток вчення про юридичні особи в науці цивільного права. Поняття і види правосуб'єктності юридичних осіб. Органи юридичних осіб. Індивідуалізація юридичних осіб, її способи та цивільно-правове значення. Цивільно-правовий статус філій та представництв юридичної особи.

Порядок і способи утворення юридичних осіб. Установчі документи юридичної особи. Державна реєстрація юридичної особи та її правове значення. Припинення діяльності юридичної особи. Порядок ліквідації юридичної особи. Неспроможність (банкрутство) юридичної особи - суб'єкта підприємницької діяльності. Реорганізація юридичної особи. Способи реорганізації.

Види юридичних осіб: співвідношення Цивільного і Господарського кодексів. Підприємства. Господарські товариства. Кооперативи. Об'єднання юридичних осіб. Товариства. Установи. Об'єднання громадян. Профспілкові організації. Благодійні організації. Релігійні організації.

Тема 7. Держава та публічно-правові утворення як суб'єкти цивільних правовідносин

Поняття, зміст та особливості цивільної правосуб'єктності держави. Випадки участі держави в цивільних правовідносинах. Україна та інші держави як суб'єкти права загальнодержавної власності. Україна та інші держави як учасники цивільних правовідносин. Інші публічно-правові утворення як учасники цивільних правовідносин.

Тема 8. Об'єкти цивільних правовідносин

Поняття і види об'єктів цивільних правовідносин. Обороздатність об'єктів цивільних правовідносин. Речі як об'єкти цивільних правовідносин. Поняття речей та їх ознаки. Класифікація речей та її правове значення. Поняття майна. Гроші та валютні цінності як об'єкти цивільних правовідносин. Поняття та особливості цивільно-правового режиму валютних цінностей.

Цінні папери як об'єкти цивільних правовідносин. Поняття та основні види цінних паперів. Єдиний майновий комплекс підприємства як об'єкт правовідносин. Послуги та інші дії як об'єкти цивільних правовідносин. Результати творчої діяльності як об'єкти цивільних правовідносин. Твори науки, літератури, мистецтва як об'єкти цивільних правовідносин. Винаходи, промислові зразки, корисні моделі як об'єкти цивільних правовідносин. Інформація як об'єкт цивільних правовідносин. Особисті немайнові блага. Ім'я, честь, гідність, ділова репутація громадянина, найменування юридичної особи як об'єкти цивільних правовідносин.

Тема 9. Правочини

Поняття і види правочинів. Односторонні, двосторонні та багатосторонні правочини. Оплатні і безоплатні правочини. Реальні і консенсуальні правочини. Умовні правочини. Умови дійсності правочинів. Сторони у правочині. Зміст правочину. Єдність (відповідність) волі та волевиявлення у правочині. Форма правочину.

Недійсність правочину та її види. Нікчемні та оспорювані правочини. Недійсність частини правочину. Правові наслідки недійсності правочину. Визнання правочину недійсним та неукладеним. Момент, з якого правочин вважається недійсним.

Тема 10. Представництво

Поняття представництва. Сфера застосування представництва. Види представництва. Сторони правовідносин з представництва. Повноваження представника. Наслідки укладення угоди особою, не уповноваженою на це, або з перевищенням повноважень. Довіреність. Форма та строк дії довіреності. Передоручення. Припинення довіреності. Наслідки припинення довіреності.

Тема 11. Строки. Позовна давність

Поняття строків в цивільному праві. Види строків. Строки здійснення цивільних прав і виконання цивільних обов'язків. Порядок обчислення строків. Поняття і значення строку позовної давності. Застосування позовної давності. Види строків позовної давності. Вимоги, на які позовна давність не поширюється. Початок перебігу строку позовної давності. Зупинення, перерва і поновлення строків позовної давності. Наслідки закінчення строку позовної давності. Випадки захисту порушеного права після закінчення строків позовної давності.

Тема 12. Здійснення та захист цивільних прав

Поняття здійснення суб'єктивного цивільного права. Поняття виконання суб'єктивного цивільного обов'язку. Принципи та гарантії здійснення права та виконання обов'язків у цивільному праві. Способи здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків. Межі здійснення цивільних прав. Зловживання правом. Антимонопольні заборони та правила про неприпустимість недобросовісної конкуренції як різновиди межі здійснення цивільного права. Поняття і зміст суб'єктивного права на захист. Виникнення та здійснення права на захист. Способи захисту цивільних прав. Виконання цивільних обов'язків. Забезпечення виконання цивільних обов'язків. Система державних органів, які здійснюють захист цивільних прав. Посилення ролі судового захисту цивільних прав. Поняття та зміст самозахисту цивільних прав. Необхідна оборона та як спосіб самозахисту цивільних прав

5 СЕМЕСТР

Модуль 2

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ. РЕЧОВІ ПРАВА. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Змістовний модуль III.

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ФІЗИЧНОЇ ОСОБИ. ПРАВО ВЛАСНОСТІ ТА ІНШІ РЕЧОВІ ПРАВА

Тема 13. Загальні положення про особисті немайнові права фізичних осіб. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи

Поняття та ознаки особистих немайнових прав, не пов'язаних з майновими. Розвиток концепції особистих немайнових прав у цивільному праві. Джерела правового регулювання особистих немайнових прав фізичної особи. Проблема галузевої приналежності особистих немайнових, не пов'язаних з майновими, відносин. Поняття та ознаки особистих немайнових відносин. Нематеріальні блага як особлива категорія об'єктів цивільного права. Особливості суб'єктного складу. Загальні та спеціальні суб'єкти особистих немайнових відносин. Абсолютність особистих немайнових відносин. Підстави виникнення особистих немайнових прав фізичної особи. Здійснення та гарантії забезпечення особистих немайнових прав. Критерії класифікації та види особистих немайнових прав: за цільовим спрямуванням, порядком виникнення, формою закріплення. Система

особистих немайнових прав у Цивільному кодексі. Захист особистих немайнових прав. Поновлення порушеного права. Спростування недостовірної інформації. Відшкодування моральної шкоди.

Поняття та види особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи. Право на життя як невід'ємне право фізичної особи. Межі самозахисту життя та здоров'я від протиправних посягань. Умови та порядок проведення медичних, наукових та інших дослідів щодо фізичної особи.

Право на охорону здоров'я. Забезпечення права на охорону здоров'я. Право на медичну допомогу та особливості його реалізації. Право на інформацію про стан свого здоров'я та здоров'я інших осіб. Правова охорона інформації про стан здоров'я особи та інших відомостей, одержаних при медичному обстеженні. Медична таємниця. Інші права особи, яка перебуває на стаціонарному лікуванні. Зміст та забезпечення права на свободу та особисту недоторканість. Випадки обмеження свободи особи, встановлені законом. Правове регулювання відносин у сфері донорства крові, її компонентів, органів та інших анатомічних матеріалів. Правова характеристика інших особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування фізичної особи (право на сім'ю, на опіку або піклування, на безпечне для життя та здоров'я довкілля).

Тема 14. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи

Поняття та види особистих немайнових прав, що забезпечують соціальне буття фізичної особи. Право на ім'я. Підстави та порядок зміни імені фізичною особою. Право на використання імені. Умови використання імені без згоди особи. Честь, гідність та ділова репутація як об'єкти правової охорони. Право на повагу до гідності і честі особи та на недоторканість ділової репутації. Захист права на честь і гідність.

Право на інформацію. Поняття та види інформації. Особливості правової охорони відкритої, конфіденційної та таємної інформації. Спростування недостовірної інформації. Правова охорона особистих паперів та кореспонденції. Розпорядження особистими паперами. Обмеження права на таємницю кореспонденції. Охорона інтересів фізичної особи при проведенні фото -, кіно -, теле - та відео зйомок. Захист інтересів особи, яка зображена на фотографіях та в інших художніх творах. Гарантії права на свободу літературної, художньої, наукової та технічної творчості. Інші особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи (право на місце

проживання, на недоторканість житла, на вибір роду занять, на свободу пересування, на свободу об'єднання та на мирні збори).

Тема 15. Загальні положення про право власності

Речові права в системі цивільних прав. Ознаки речових прав. Власність і право власності: співвідношення. Власність як економічна категорія. Передумови становлення та розвитку відносин власності на теренах України. Зміст права власності. Поняття права власності як правового інституту (право власності в об'єктивному значенні). Роль та місце правового інституту власності в системі цивільного права. Поняття права власності як суб'єктивного права. Зміст та межі здійснення суб'єктивного права власності. Співвідношення суб'єктивного права власності і цивільного правовідношення.

Форми і види права власності за законодавством України. Право власності Українського народу. Загальна характеристика правового регулювання відносин власності в зарубіжному законодавстві. Підстави виникнення прав власності та їх класифікація. Момент виникнення права власності у набувача майна за договором. Ризик випадкової загибелі або псування речі. Юридичні гарантії здійснення права власності. Припинення права власності.

Тема 16. Право приватної власності фізичних осіб

Поняття права приватної власності. Ознаки права приватної власності. Місце приватної власності серед інших форм власності. Особливості підстав виникнення і припинення права приватної власності фізичних осіб. Суб'єкти права приватної власності фізичних осіб. Об'єкти права приватної власності фізичних осіб. Зміст і здійснення права приватної власності фізичних осіб.

Тема 17. Право власності юридичних осіб.

Поняття та ознаки права власності юридичних осіб. Суб'єкти і об'єкти права власності юридичних осіб. Право власності окремих видів юридичних осіб. Право власності господарських товариств. Право власності господарських об'єднань. Право власності кооперативних організацій. Право власності громадських організацій та благодійних фондів. Право власності професійних спілок, політичних партій. Право власності релігійних організацій.

Тема 18. Право державної власності

Суб'єкти права державної власності. Управління державним майном. Об'єкти права загальнодержавної та республіканської (Республіки Крим) власності. Зміст права державної власності. Галузева приналежність права державної власності. Здійснення права

державної власності. Правовий режим майна державного підприємства. Правовий режим майна казенного підприємства. Правовий режим майна державної установи. Порівняльний аналіз речових прав державних підприємств та установ (юридичних осіб публічного права) за Цивільним та Господарським кодексами України. Зміст права повного господарського відання та оперативного управління.

Тема 19. Право комунальної власності

Поняття права комунальної власності. Суб'єкти права комунальної власності. Об'єкти права комунальної власності. Зміст права комунальної власності. Здійснення права комунальної власності. Цивільно-правовий статус комунальних підприємств та установ.

Тема 20. Право спільної власності

Поняття права спільної власності та її види. Поняття спільної часткової власності. Права та обов'язки учасників спільної часткової власності. Право переважної купівлі частки в спільній власності. Право спільної сумісної власності. Право спільної власності подружжя. Законний правовий режим майна подружжя. Правовий режим майна подружжя за шлюбним контрактом. Право власності осіб, які ведуть селянське (фермерське) господарство.

Тема 21. Інші речові права

Загальні положення про речові права. Види речових прав. Право володіння чужим майном. Право користування чужим майном. Поняття та види сервітутів. Земельні сервітутути. Особисті сервітутути. Припинення сервітутів. Право користування чужою землею для сільськогосподарських потреб (емфітевзис). Право користування чужою землею для забудови (суперфіцій).

Тема 22. Захист права власності та інших речових прав

Принцип рівності умов захисту права власності та інших речових прав. Цивільно-правові способи захисту права власності. Витребування майна з чужого незаконного володіння (віндикаційний позов). Захист прав власника від порушень, не поєднаних з позбавленням володіння (негаторний позов). Захист прав володільця, який не є власником. Цивільно-правові способи захисту права власності. Позов про виключення майна з опису (звільнення майна з-під арешту). Позов про визнання права власності. Захист права власності на земельною ділянку. Захист інтересів власника у разі аварій та інших обставин надзвичайного характеру. Випадки

позбавлення права власності. Відповідальність державних органів за видання актів, які порушують права власників. Відповідальність за втручання у здійснення власниками своїх повноважень.

Змістовний модуль IV.

ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Тема 23. Авторське право та суміжні права

Інтелектуальна діяльність та її місце у соціально-економічному розвитку суспільства. Поняття права інтелектуальної власності. Джерела правового регулювання відносин, пов'язаних з інтелектуальною діяльністю та індивідуалізацією товарів та їх виробників. Первісні та похідні суб'єкти права інтелектуальної власності. Зміст права інтелектуальної власності. Поняття та види особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності. Строк чинності прав інтелектуальної власності.

Авторське право у суб'єктивному та об'єктивному розумінні. Джерела авторського права: Конституція України, Цивільний кодекс, закони та підзаконні акти, міжнародні договори та конвенції. Поняття та ознаки твору. Види об'єктів, що охороняються авторським правом. Первісні та похідні суб'єкти авторського права. Поняття та види співавторства. Поняття службового твору. Підстави виникнення авторського права. Знак охорони авторського права. Процедура державної реєстрації виключних прав на твір. Поняття та види особистих немайнових прав автора: право авторства, право на недоторканість твору. Види майнових прав інтелектуальної власності на твір. Способи використання твору. Випадки правомірного використання твору без згоди автора. Строк чинності авторського права. Право на авторську винагороду. Право на частку від суми продажу оригіналу твору.

Поняття та джерела правового регулювання суміжних прав. Об'єкти суміжних прав. Виконавці творів, виробники фонограм та відеограм, організації мовлення як первинні суб'єкти суміжних прав. Види та строк чинності суміжних майнових прав. Зміст суб'єктивних прав на використання виконання твору, фонограми та відеограми та використання передачі (програми) організації мовлення. Захист авторських та суміжних прав судом. Види порушень та способи цивільно-правового захисту авторського та суміжного права.

Тема 24. Право промислової власності

Право промислової власності у суб'єктивному та об'єктивному розумінні. Джерела права промислової власності. Поняття та умови

охороноздатності винаходів, корисних моделей та промислових зразків. Суб'єкти прав на винаходи, корисні моделі та промислові зразки. Заявка на реєстрацію винаходу, корисної моделі та промислового зразку, її склад та процедура подання. Формула винаходу та корисної моделі. Поняття конвенційного та національного пріоритету. Формальна та кваліфікована експертиза заявки. Патент як форма правової охорони об'єктів права промислової власності: умови та порядок видання. Поняття деклараційного патенту. Строк чинності майнових прав на винахід, корисну модель та промисловий зразок. Обов'язки, які випливають з патенту. Примусова ліцензія. Підстави припинення чинності патенту та визнання його недійсним. Захист прав патентовласників.

Поняття та умови охороноздатності компонування інтегральної мікросхеми. Види та строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на компонування інтегральної мікросхеми. Особливості правової охорони раціоналізаторських пропозицій. Суб'єкти та зміст прав на раціоналізаторську пропозицію. Право інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин: поняття, зміст, процедура оформлення. Наукове відкриття як об'єкт правової охорони. Поняття та умови правової охорони комерційної таємниці. Чинність майнових прав інтелектуальної власності на комерційну таємницю.

Тема 25. Права на засоби індивідуалізації товарів та їх виробників

Поняття та види засобів індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів та послуг. Джерела правового регулювання. Відмежування засобів індивідуалізації від інших інститутів права інтелектуальної власності. Поняття та умови правової охорони комерційних найменувань. Підстави виникнення та зміст, особливості передачі майнових прав на комерційне найменування. Поняття та види торговельних марок. Функції торговельних марок. Умови правової охорони торговельних марок. Позначення, що не можуть бути зареєстровані як торговельні марки. Оформлення прав інтелектуальної власності на торговельні марки. Підстави визнання свідоцтва недійсним та дострокове припинення його чинності. Право попереднього користувача на торговельну марку. Поняття географічного зазначення та зазначення походження товару. Види зазначень походження товару. Процедура реєстрації кваліфікованого зазначення походження товару. Зміст майнових прав на географічні зазначення. Підстави припинення правової охорони зазначення походження товару.

Тема 26. Загальні положення про зобов'язання

Зобов'язальне право як підгалузь цивільного права. Система зобов'язального права. Поняття та основні риси цивільно-правового зобов'язання. Відмінність зобов'язальних правовідносин від правовідносин власності та особистих немайнових правовідносин. Принципи добросовісності, розумності, справедливості. Суб'єкти зобов'язальних правовідносин. Треті особи в зобов'язанні. Множинність осіб в зобов'язанні. Матеріальний та юридичний об'єкт зобов'язання. Зміст зобов'язальних правовідносин. Види цивільно-правових зобов'язань. Договірні та недоговірні зобов'язання. Зобов'язання, спрямовані на передачу майна. Зобов'язання, спрямовані на виконання робіт. Зобов'язання, спрямовані на надання послуг. Зобов'язання, спрямовані на сплату грошей. Підстави виникнення цивільно-правових зобов'язань. Правочини, договори, завдання шкоди, односторонні правомірні дії.

Тема 27 Виконання зобов'язання

Поняття виконання зобов'язання. Принцип реального виконання та принцип належного виконання зобов'язання. Суб'єкти виконання зобов'язання: сторони та треті особи. Дольове, солідарне, субсидіарне зобов'язання. Виконання зобов'язання третій особі. Покладення виконання зобов'язання на користь третьої особи. Уступка права вимоги та перевід боргу як способи заміни сторін у зобов'язанні. Предмет виконання зобов'язання. Альтернативне та факультативне зобов'язання. Місце, строк та спосіб виконання зобов'язання. Виконання грошового зобов'язання.

Тема 28. Забезпечення виконання зобов'язання

Поняття та способи забезпечення виконання зобов'язання. Особливості забезпечувальних зобов'язань. Види способів забезпечення виконання зобов'язань. Неустойка, її види та форми. Функції неустойки. Завдаток як спосіб забезпечення виконання зобов'язання. Функції завдатку. Правові наслідки невиконання зобов'язання, забезпеченого завдатком. Відмінність завдатку від авансу. Порука як спосіб забезпечення виконання зобов'язання. Відповідальність поручителя. Права поручителя, який виконав зобов'язання. Припинення поруки. Гарантія. Принципи гарантії. Суб'єкти відносин гарантії. Основні риси гарантії за ЦК України. Загальні положення про заставу як спосіб забезпечення виконання зобов'язань. Види застави. Предмет застави. Форма договору застави. Права та обов'язки заставодавця та заставодержателя. Наступна застава (перезаства). Звернення

стягнення на заставлене майно. Особливості застави майнових прав. Особливості застави цінних паперів. Притримання. Основні риси притримання як способу забезпечення виконання зобов'язання. Обов'язки кредитора, який притримує річ у себе. Інші способи забезпечення виконання зобов'язання.

Тема 29. Відповідальність за порушення зобов'язання

Поняття цивільно-правової відповідальності. Співвідношення понять “відповідальність” та “санкція”. Особливості цивільно-правової відповідальності як різновиду юридичної відповідальності. Функції цивільно-правової відповідальності.

Форми цивільно-правової відповідальності. Види цивільно-правової відповідальності. Договірна та недоговірна відповідальність. Відшкодування збитків, сплата неустойки, втрата завдатку як види цивільно-правової відповідальності. Особливості цивільно-правової відповідальності за невиконання або неналежне виконання грошових зобов'язань. Загальні та спеціальні умови цивільно-правової відповідальності. Протиправність поведінки особи. Умови, виключають протиправність поведінки особи. Поняття шкоди та збитків. Склад збитків. Співвідношення збитків та неустойки. Причинний зв'язок між протиправною поведінкою та шкідливим результатом. Поняття та форми вини в цивільному праві. Випадки відповідальності без вини в цивільному праві та їх обґрунтування. Підстави звільнення особи від цивільно-правової відповідальності.

Тема 30. Припинення зобов'язання

Поняття припинення зобов'язання. Способи припинення зобов'язання, що залежать від волі сторін. Припинення зобов'язання виконанням. Припинення зобов'язання зарахуванням зустрічних однорідних вимог. Домовленість сторін як спосіб припинення зобов'язання. Новація, відступне, прощення боргу. Способи припинення зобов'язання, що не залежать від волі сторін. Припинення зобов'язання неможливістю виконання. Припинення зобов'язання збігом боржника та кредитора в одній особі. Припинення зобов'язання смертю фізичної особи. Припинення зобов'язання ліквідацією юридичної особи.

Тема 31. Загальні положення про договір

Поняття, сутність та значення цивільно-правового договору. Договір як правочин та як правовідносини. Прояв принципу свободи договору. Функції цивільно-правового договору. Правове регулювання договірних відносин в сфері приватного права. Види цивільно-

правових договорів. Поіменовані та непоіменовані договори. Реальні та консенсуальні договори. Договори двосторонні та односторонні. Договори оплатні та безоплатні. Попередній договір. Договір приєднання. Обов'язкові договори, публічний договір. Договір на користь третьої особи. Зміст договору як підстави виникнення цивільних правовідносин. Поняття та значення істотних умов договору. Істотні умови договору за Цивільним та Господарським кодексами України. Звичайні та випадкові умови договору. Тлумачення умов договору. Стадії укладення цивільно-правового договору. Поняття та основні ознаки пропозиції укласти договір (оферти). Поняття та основні ознаки акцепту. Строки прийняття оферти. Форма договору. Момент укладення договору. Місце укладення договору. Підстави для зміни або розірвання договору. Форма зміни або розірвання договору. Правові наслідки зміни або розірвання договору.

6 СЕМЕСТР

Модуль 3

ЗОБОВ'ЯЗАЛЬНЕ ТА СПАДКОВЕ ПРАВО

Змістовний модуль V. ДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ

Тема 32. Договір купівлі-продажу

Поняття та загальна характеристика договору купівлі-продажу. Види договору купівлі-продажу. Сторони договору купівлі-продажу. Предмет договору. Форма договору. Ціна договору. Зміст договору купівлі-продажу. Момент виконання обов'язку продавця передати товар. Кількість товару. Якість товару. Асортимент товару. Комплектність товару. Правові наслідки порушення договору купівлі-продажу. Відповідальність сторін за порушення умов договору купівлі-продажу.

Договір роздрібної купівлі-продажу. Продаж товару за зразками. Продаж товару з використанням автоматів. Договір з умовою про доставку товару покупцеві. Договір найму-продажу. Договір з умовою про прийняття покупцем товару у встановлений строк. Права покупця в разі продажу йому товару неналежної якості. Захист прав споживачів. Договір купівлі-продажу на біржах. Договір поставки: поняття та загальна характеристика. Договір контракції сільськогосподарської продукції. Постачання енергетичними та іншими ресурсами через приєднану мережу: особливості правового регулювання. Договір міни (бартеру). Правове регулювання міни.

Тема 33. Договір дарування

Поняття та ознаки договору дарування. Предмет договору дарування. Форма договору дарування. Сторони договору дарування. Права та обов'язки сторін за договором дарування. Обов'язок обнародованого на користь третьої особи. Договір пожертви.

Тема 34. Договір ренти. Договір довічного утримання

Поняття договору ренти. Місце договору ренти серед інших цивільних договорів, які передбачають передачу майна у власність набувача. Сторони за договором ренти. Форми і зміст договору ренти. Строк договору ренти. Предмет договору ренти. Форма і розмір ренти. Зміст договору ренти. Забезпечення виплати ренти. Підстави та наслідки розірвання договору ренти за ініціативою одержувача або платника ренти. Поняття та ознаки договору довічного утримання (догляду). Форма договору довічного утримання (догляду). Сторони договору довічного утримання (догляду). Предмет договору довічного утримання (догляду). Права та обов'язки сторін за договором довічного утримання (догляду).

Способи забезпечення виконання договору. Особливості припинення договору довічного утримання (догляду).

Тема 35. Договір найму (оренди). Окремі види договору найму (оренди)

Поняття та ознаки договору найму (оренди). Суб'єкти та об'єкти договору найму (оренди). Строк договору найму (оренди). Ціна договору найму (оренди). Форма договору. Права та обов'язки наймодавця (орендодавця) за договором найму (оренди). Права та обов'язки наймача (орендаря) за договором найму (оренди). Припинення договору найму (оренди). Договір прокату. Суб'єкти, об'єкти, зміст договору прокату. Особливості договору прокату. Договір лізингу. Суб'єкти відносин лізингу (лізингодавець та лізингоодержувач). Об'єкти лізингу. Об'єкти, які не можуть бути об'єктами договору лізингу. Види договору лізингу. Істотні умови договору лізингу. Права та обов'язки сторін за договором лізингу. Договір найму (оренди) земельної ділянки. Договір найму будівлі або іншої капітальної споруди. Договір найму (оренди) транспортного засобу. Особливості найму (оренди) транспортного засобу з екіпажем та без екіпажу.

Тема 36. Договір найму (оренди) житла.

Поняття та особливості договору найму (оренди) житла. Суб'єкти відносин найму (оренди) житла. Права та обов'язки наймача та осіб, які постійно проживають з ним. Договір піднайму житла. Зміна договору найму жилого приміщення. Припинення договору найму жилого приміщення.

Тема 37. Договір позички

Поняття та загальна характеристика договору позички (безоплатного користування майном). Відмінність позички від найму (оренди). Сторони договору позички. Об'єкт договору позички. Строк договору позички. Форма договору позички. Права та обов'язки сторін за договором позички. Припинення договору позички. Розірвання договору позички. Правові наслідки припинення договору позички.

Тема 38. Договір підряду. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт

Поняття ознаки та значення договору підряду. Відмежування його від трудового договору, договору поставки та договорів з надання послуг. Сторони договору підряду. Права та обов'язки сторін. Множинність осіб в договорі підряду та залучення для виконання договору третіх осіб. Зміст договору підряду. Ризик у підрядних відносинах. Відповідальність за договором підряду. Види договорів підряду. Договір побутового підряду. Договір будівельного підряду. Договір підряду на виконання проектних та пошукових робіт. Поняття та загальна характеристика договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Відмінність даного договору від договору підряду та ліцензійних договорів. Сторони договору. Специфіка об'єкту договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Форма договору. Ціна, строк договору. Права та обов'язки замовника за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Права та обов'язки виконавця за договором на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт. Відповідальність виконавця. Наслідки неможливості досягнення результату. Права сторін договору на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт на результати робіт.

Тема 39. Загальні положення про послуги

Послуги, їх види та правове регулювання. Поняття та ознаки договору про надання послуг. Місце договорів про надання послуг в

системі цивільного законодавства України. Предмет договору про надання послуг. Зміст договору про надання послуг. Обов'язки виконавця за договором. Строки виконання зобов'язань з договору про надання послуг. Відповідальність за договором про надання послуг. Припинення договору про надання послуг. Підстави та наслідки розірвання договору про надання послуг. Підстави та наслідки односторонньої відмови від виконання договору про надання послуг.

Тема 40. Транспортні зобов'язання.

Поняття та елементи транспортних зобов'язань. Особливості транспортних зобов'язань. Правове регулювання транспортних зобов'язань. Поняття і види перевезень. Зміст, укладення та оформлення договорів про проведення вантажів. Виконання договорів про перевезення вантажів. Відповідальність сторін за договором про перевезення вантажів. Договір про буксирування. Договір про перевезення пасажирів та багажу. Договори про експлуатацію під'їзних колій, подачу та забирання вагонів. Договір чартеру (фрахтування). Договір транспортного експедирування. Претензії та позови при перевезеннях.

Тема 41. Договір зберігання. Спеціальні види зберігання.

Загальна характеристика відносин зберігання, підстави їх виникнення, галузева належність та нормативне регулювання. Зобов'язання зі зберігання, які виникають на підставі договору (самостійного договору зберігання, комплексного договору, змішаного договору). Специфіка зобов'язань зі зберігання, що виникають на підставі закону. Договір зберігання: поняття, юридична природа, місце серед інших договірних зобов'язань. Договір зберігання та суміжні із ним договори (договір найму (оренди), договір позички, договір позики, договір охорони тощо).

Сторони, предмет (матеріальний об'єкт), форма та строк договору зберігання. Особливості правового статусу покладодавця та зберігача. Особливості окремих предметів договору зберігання (тварин, родових речей). Права та обов'язки сторін за договором зберігання. Відповідальність сторін у зобов'язаннях зі зберігання. Підстави та межі відповідальності зберігача за втрату (нестачу) чи пошкодження речі. Особливості зберігання на товарному складі. Загальна характеристика спеціальних видів зберігання.

Тема 42. Договір доручення

Поняття та правова природа договору доручення. Відмінність договору доручення від договору комісії. Федуціарний характер

відносин доручення. Договір доручення та довіреність. Комерційне представництво. Сторони договору доручення. Предмет договору. Форма договору доручення. Строк договору доручення. Права та обов'язки довірителя за договором доручення. Права та обов'язки повіреного за договором доручення. Особисте виконання повіреним доручення. Перевищення повіреним повноважень за договором доручення. Загальні та спеціальні підстави припинення договору доручення. Наслідки припинення договору доручення.

Тема 43. Договір комісії.

Поняття та ознаки договору комісії. Місце договору комісії в системі договорів про надання послуг. Елементи договору комісії. Субкомісія. Виконання договору комісії. Відступ від вказівок комітента. Комісійна плата. Права та обов'язки комітента за договором комісії. Права та обов'язки комісіонера за договором комісії. Умова делькредере. Припинення договору комісії. Правові наслідки припинення договору комісії.

Тема 44. Договір управління майном

Поняття та загальна характеристика договору управління майном. Місце договору управління майном в системі договорів про надання послуг. Договір управління майном та довірча власність. Сторони договору управління майном. Статус вигодонабувача в договорі управління майном. Особи, які не можуть бути вигодонабувачами. Об'єкти договору управління майном. Спеціальні нормативні акти, що визначають об'єкти договору управління майном. Передача в управління майна, що є предметом застави. Істотні умови договору управління майном. Строк договору управління майном. Права та обов'язки управителя за договором управління майном. Відповідальність управителя. Права та обов'язки установника управління. Припинення договору управління майном.

Тема 45. Договір страхування

Поняття страхового зобов'язання. Правове регулювання відносин страхування. Основні страхові поняття: страховий ризик; страховий випадок; страхова сума; страхова виплата; страхове відшкодування; франшиза; страховий платіж; страховий тариф. Форми страхування. Добровільне страхування та його види. Обов'язкове страхування та його види. Перестраховання. Договір страхування: поняття та загальна характеристика. Суб'єкти відносин страхування. Правовий статус страховика за законодавством України. Страхові посередники (страхові агенти та страхові брокери). Страхувальник.

Вигодонабувач. Істотні умови договору страхування. Форма договору страхування. Правила страхування. Права та обов'язки страховика. Права та обов'язки страхувальника. Умови та порядок здійснення страхових виплат. Відмова від здійснення страхових виплат. Припинення договору страхування. Недійсність договору страхування.

Тема 46. Договір позики

Поняття та правова природа позики. Відокремлення позики від суміжних правових конструкцій. Співвідношення позики і позички, позики і кредиту (банківського кредиту). Поняття та ознаки договору позики. Елементи договору позики. Зміст договору позики. Форма договору позики. Предмет договору позики. Класифікація видів позики. Поняття ломбардної позики. Правове регулювання і статус ломбардів. Види і особливості ломбардних операцій. Правовий режим кредитно-фінансових послуг кредитної спілки. Поняття і елементи позики під цінні папери. Відповідальність за невиконання або неналежне виконання договору позики. Забезпечення виконання договору позики. Припинення договору позики.

Тема 47. Договори в сфері банківської діяльності

Поняття та правове регулювання кредитних відносин. Види кредитів. Поняття та загальна характеристика кредитного договору. Істотні умови кредитного договору. Форма кредитного договору. Відмова від надання або одержання кредиту. Поняття та загальна характеристика договору банківського вкладу (депозиту). Сторони договору. Форма договору. Види банківських вкладів. Ощадна книжка. Ощадний сертифікат. Вклади, зроблені третіми особами на рахунок вкладника, вклади на користь третіх осіб. Виконання договору банківського вкладу.

Співвідношення договору банківського вкладу та банківського рахунку. Укладення договору банківського рахунку. Виконання договору банківського рахунку. Списання грошових сум з банківських рахунків. Обмеження права розпоряджатися рахунком. Розірвання договору банківського рахунку. Банківська таємниця. Цивільно-правовий захист прав вкладників та інших клієнтів банку в сфері банківського обслуговування. Договір факторингу: його поняття та ознаки. Відмінність факторингу від цесії та кредитного договору. Сторони договору факторингу. Виконання договору факторингу. Права та обов'язки сторін за договором факторингу.

Тема 48. Розрахунки.

Загальна характеристика розрахункових зобов'язань. Форми розрахунків. Основні види безготівкових розрахунків та їх цивільно-правове регулювання. Зобов'язання, що виникають при розрахунках платіжними дорученнями. Виконання платіжного доручення. Зобов'язання, що виникають при розрахунках акредитивами. Поняття та види акредитиву. Закриття акредитиву. Зобов'язання, що виникають при розрахунках інкасовими дорученнями. Виконання інкасового доручення.

Тема 49. Договори в сфері розпорядження майновими правами інтелектуальної власності

Поняття та види договорів щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності. Форма та випадки державної реєстрації договорів у сфері розпорядження правами інтелектуальної власності. Поняття та види ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Виключна, одиначна та невиключна ліцензії. Субліцензія. Поняття та істотні умови ліцензійного договору. Строк чинності ліцензійного договору. Типовий ліцензійний договір. Співвідношення ліцензії та ліцензійного договору.

Договір про створення за замовленням та використання об'єкта права інтелектуальної власності: поняття та ознаки, критерії відмежування від суміжних договірних конструкцій (підряду, договору на виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських та технологічних робіт). Договір про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності: поняття та особливості співвідношення з іншими договорами у сфері інтелектуальної власності. Правова характеристика договору комерційної концесії. Особливості предмету та правового становища сторін комерційної концесії.

Змістовний модуль VI.

НЕДОГОВІРНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ. СПАДКОВЕ ПРАВО

Тема 50. Спільна діяльність.

Договір про спільну діяльність. Форма та умови договору про спільну діяльність. Договір простого товариства. Учасники договору. Вклади учасників. Права та обов'язки учасників договору. Правовий режим спільного майна. Ведення спільних справ учасників. Спільні витрати та збитки учасників. Відповідальність учасників за спільними зобов'язаннями. Розподіл прибутку.

Тема 51. Недоговірні зобов'язання із правомірних дій

Загальна характеристика недоговірних зобов'язання із правомірних дій. Публічна обіцянка винагороди. Право на публічну обіцянку винагороди без оголошення конкурсу. Публічна обіцянка винагороди за результатами конкурсу. Вчинення дій в майнових інтересах іншої особи без її доручення. Рятуння здоров'я та життя фізичної особи, майна фізичної або юридичної особи.

Тема 52. Зобов'язання із завдання шкоди

Поняття та загальна характеристика зобов'язання із завдання шкоди. Суб'єкти та об'єкт зобов'язання із завдання шкоди. Право регресу до винної особи. Регресні вимоги та їх види. Цивільно-правова відповідальність за завдання шкоди. Підстави (умови) відповідальності за завдання шкоди. Поняття протиправної поведінки. Поняття шкоди. Поняття причинного зв'язку між протиправною поведінкою та завданою шкодою. Поняття недоговірної вини. Випадки відповідальності без вини. Підстави звільнення від відповідальності за завдання шкоди. Відповідальність юридичної або фізичної особи за шкоду, заподіяну їхнім працівником або іншою особою. Відповідальність за шкоду, завдану малолітніми, неповнолітніми та недієздатними особами. Відповідальність за шкоду, завдану джерелом підвищеної небезпеки. Відповідальність за шкоду, завдану актами влади. Відповідальність за шкоду, заподіяну правоохоронними органами. Відповідальність за шкоду, завдану каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи. Відповідальність за шкоду, завдану внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг). Компенсація моральної шкоди.

Тема 53. Спадкове право.

Універсальне та сингулярне правонаступництво у спадковому праві. Значення спадкового права. Спадкове законодавство. Поняття і значення відкриття спадщини. Час відкриття спадщини. Правове регулювання місця відкриття спадщини. Вжиття заходів до охорони спадкового майна. Пред'явлення претензій кредиторами спадщини.

Ознаки правочину про прийняття спадщини. Способи прийняття спадщини. Презумпція прийняття спадщини. Строки для прийняття спадщини. Безумовність, беззастережність та безповоротність акту прийняття спадщини. Відмова від прийняття спадщини. Проста відмова від прийняття спадщини та відмова на користь певної особи. Право прирощення. Порядок оформлення спадкових прав. Свідцтво про право на спадщину.

та при...
 Поняття та ознаки заповіту. Вимоги до форми та змісту заповіту. Заповіти, порівняні до нотаріально посвідчених. Заповіт з умовою. Спільний заповіт подружжя. Секретний заповіт. Принцип свободи заповідальних розпоряджень. Обмеження свободи заповідальних розпоряджень. Обов'язкова частка у спадщині. Підпризначення спадкоємця. Усунення заповідачем спадкоємця від права спадкування. Заповідальний відказ. Покладання. Поняття спадкування за законом. Співвідношення інститутів спадкування за законом та спадкування за заповітом. Коло спадкоємців за законом. Порядок закликання до спадкування за законом. Відумерле майно. Характеристика нормативних актів, що регулюють питання переходу у спадщину окремих видів майна. Спадкування предметів звичайної домашньої обстановки та вжитку. Спадкування права на пайовий внесок у житлово-будівельних та гаражно-будівельних кооперативах. Характерні особливості спадкування земельних ділянок. Спадкове наступництво після смерті учасника господарського товариства. Особливості спадкового наступництва акцій. Авторське право як об'єкт спадкового наступництва. Перехід у спадщину обов'язків спадкодавця.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Цивільне право в системі права України	12	2	2	-	-	8	13	1	2	-	-	10
Тема 2. Джерела цивільного права	12	2	2	-	-	8	11	-	1	-	-	10

Тема 3. Загальна характеристика цивільного і торгового права зарубіжних	12	2	2	-	-	8	11	-	1	-	-	10
Тема 4. Цивільні правовідносини	14	4	2	-	-	8	11	-	1	-	-	10
Разом змістовий модуль 1.	50	10	8	-	-	32	46	2	4	-	-	40
Змістовий модуль 2												
Тема 5. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	13	3	2	-	-	8	11	-	1	-	-	10
Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	12	2	2	-	-	8	11	-	1	-	-	10
Тема 7. Держава та публічно-правові утворення як суб'єкти цивільних правовідносин	13	2	1	-	-	10	11	-	1	-	-	10
Тема 8. Об'єкти цивільних правовідносин	12	2	2	-	-	8	11	-	1	-	-	10
Тема 9. Правочини	12	2	2	-	-	8	6	-	1	-	-	5
Тема 10. Представництво	11	2	1	-	-	8	6	-	1	-	-	5
Тема 11. Строки. Позовна давність	13	3	2	-	-	8	6	-	1	-	-	5
Тема 12. Здійснення та захист цивільних прав	12	2	-	-	-	10	6	-	1	-	-	5
Разом змістовий модуль 2.	98	18	12	-	-	68	68	-	8	-	-	60
Модуль 2												
Змістовий модуль 3												

Тема 13. Загальні положення про особисті немайнові права фізичних осіб. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи	7	1	1	-	-	5		-	-	-	-	5
Тема 14. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи	7	1	1	-	-	5	6	-	1	-	-	5
Тема 15. Загальні положення про право власності	6	1	-	-	-	5	6	-	1	-	-	5
Тема 16. Право приватної власності фізичних осіб	8	2	1	-	-	5	6	-	1	-	-	5
Тема 17. Право власності юридичних осіб.	7	1	1	-	-	5	6	-	1	-	-	5
Тема 18. Право державної власності	7	1	1	-	-	5	6	-	1	-	-	5
Тема 19. Право комунальної власності	6	-	1	-	-	5	6	-	1	-	-	5
Тема 20. Право спільної власності	8	2	1	-	-	5	6	-	1	-	-	5
Тема 21. Інші речові права	7	1	1	-	-	5	6	-	1	-	-	5
Тема 22. Захист права власності та інших речових прав	8	2	1	-	-	5	6	-	1	-	-	5
Разом змістовий модуль 3.	71	12	9	-	-	50	59	-	9	-	-	50
Змістовий модуль 4												

Тема 23. Авторське право та суміжні права	8	2	1	-	-	5	5	-	-	-	-	5
Тема 24. Право промислової власності	8	2	1	-	-	5	6	1	-	-	-	5
Тема 25. Права на засоби індивідуалізації товарів та їх виробників	8	2	1	-	-	5	5	-	-	-	-	5
Тема 26. Загальні положення про зобов'язання	8	2	1	-	-	5	6	1	-	-	-	5
Тема 27. Виконання зобов'язання	9	2	1	-	-	6	5	-	-	-	-	5
Тема 28. Забезпечення виконання зобов'язання	9	2	1	-	-	6	5	-	-	-	-	5
Тема 29. Відповідальність за порушення зобов'язання	9	2	1	-	-	6	6	1	-	-	-	5
Тема 30. Припинення зобов'язання	9	2	1	-	-	6	5	-	-	-	-	5
Тема 31. Загальні положення про договір	9	2	1	-	-	6	10	-	-	-	-	10
Разом змістовий модуль 4.	77	18	9	-	-	50	53	3	-	-	-	50
Модуль 3												
Змістовий модуль 5												
Тема 32. Договір купівлі-продажу	7	2	1	-	-	4	4	1	-	-	-	3
Тема 33. Договір дарування	7	2	1	-	-	4	3	-	-	-	-	3
Тема 34. Договір ренти. Договір довічного утримання	7	2	1	-	-	4	3	-	-	-	-	3

Тема 35. Договір найму (оренди). Окремі види договору найму (оренди)	7	2	1	-	-	4	4	-	1	-	-	3
Тема 36. Договір найму (оренди) житла.	6	1	1	-	-	4	3	-	-	-	-	3
Тема 37. Договір позички	7	2	1	-	-	4	-	-	-	-	-	-
Тема 38. Договір підряду. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт	6	1	1	-	-	4	2	-	1	-	-	1
Тема 39. Загальні положення про послуги	6	1	1	-	-	4	2	-	1	-	-	1
Тема 40. Транспортні зобов'язання.	6	1	1	-	-	4	4	-	1	-	-	3
Тема 41. Договір зберігання. Спеціальні види зберігання.	7	2	1	-	-	4	4	-	1	-	-	3
Тема 42. Договір доручення	4	2	1	-	-	1	4	-	1	-	-	3
Тема 43. Договір комісії.	3	1	1	-	-	1	4	-	1	-	-	3
Тема 44. Договір управління майном	3	1	1	-	-	1	4	-	1	-	-	3
Тема 45. Договір страхування	3	2	0,5	-	-	0,5	4	-	1	-	-	3
Тема 46. Договір позики	3	1	1	-	-	1	3	-	-	-	-	3
Тема 47. Договори в сфері банківської діяльності	3	1	0,5	-	-	0,5	3	-	-	-	-	3
Тема 48. Розрахунки.	3	1	1	-	-	1	3	-	-	-	-	3

Тема 49. Договори в сфері розпорядження майновими правами інтелектуальної власності	3	1	1	-	-	1	4	-	1	-	-	3
Разом змістовий модуль 5	90	26	17	-	-	47	58	-	11	-	-	47
Змістовий модуль 6												
Тема 50. Спільна діяльність.	4,5	0,5	1	-	-	2	3	-	-	-	-	3
Тема 51. Недоговірні зобов'язання із правомірних дій	4,5	0,5	1	-	-	2	4	-	1	-	-	3
Тема 52. Зобов'язання із завдання шкоди	5	1	1	-	-	2	3	-	-	-	-	3
Тема 53. Спадкове право.	5	1	1	-	-	2	4	-	1	-	-	3
Тема 54. Заповіт.	5	1	1	-	-	3	4	-	1	-	-	3
Разом змістовий модуль 6	24	4	5	-	-	11	18	-	3	-	-	15
Всього годин	420	86	60	-	58	216	420	4	38	-	58	320

5. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Назва теми:	К-сть годин	
	Денна форма	Заочна форма
4 семестр		
Тема 1. Цивільне право в системі права України	2	1
Тема 2. Джерела цивільного права	2	1
Тема 3. Загальна характеристика цивільного і торгового права зарубіжних країн	2	1
Тема 4. Цивільні правовідносини	2	1
Тема 5. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	2	1

Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	2	1
Тема 7. Держава та публічно-правові утворення як суб'єкти цивільних правовідносин	1	1
Тема 8. Об'єкти цивільних правовідносин	2	1
Тема 9. Правочини	2	1
Тема 10. Представництво	1	1
Тема 11. Строки. Позовна давність	2	1
Тема 12. Здійснення та захист цивільних прав	-	1
Загальна кількість годин за 4 семестри	20	12
5 семестр		
Тема 13. Загальні положення про особисті немайнові права фізичних осіб. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи	1	-
Тема 14. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи	1	1
Тема 15. Загальні положення про право власності	1	1
Тема 16. Право приватної власності фізичних осіб	1	1
Тема 17. Право власності юридичних осіб.	1	1
Тема 18. Право державної власності	1	1
Тема 19. Право комунальної власності	1	1
Тема 20. Право спільної власності	1	1
Тема 21. Інші речові права	1	1
Тема 22. Захист права власності та інших речових прав	1	1
Тема 23. Авторське право та суміжні права	1	-
Тема 24. Право промислової власності	1	1
Тема 25. Права на засоби індивідуалізації товарів та їх виробників	1	-
Тема 26. Загальні положення про зобов'язання	1	1
Тема 27. Виконання зобов'язання	1	-
Тема 28. Забезпечення виконання зобов'язання	1	-
Тема 29. Відповідальність за порушення зобов'язання	1	1
Тема 30. Припинення зобов'язання	1	-
Тема 31. Загальні положення про договір	1	-
Загальна кількість годин за 5 семестри	18	12
6 семестр		
Тема 32. Договір купівлі-продажу	1	1
Тема 33. Договір дарування	1	-
Тема 34. Договір ренти. Договір довічного утримання	1	-
Тема 35. Договір найму (оренди). Окремі види договору найму (оренди)	1	1

Тема 36. Договір найму (оренди) житла.	1	-
Тема 37. Договір позички	1	-
Тема 38. Договір підряду. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт	1	1
Тема 39. Загальні положення про послуги	1	1
Тема 40. Транспортні зобов'язання.	1	1
Тема 41. Договір зберігання. Спеціальні види зберігання.	1	1
Тема 42. Договір доручення	1	1
Тема 43. Договір комісії.	1	1
Тема 44. Договір управління майном	1	1
Тема 45. Договір страхування	0,5	1
Тема 46. Договір позики	-	-
Тема 47. Договори в сфері банківської діяльності	0,5	-
Тема 48. Розрахунки.	1	-
Тема 49. Договори в сфері розпорядження майновими правами інтелектуальної власності	1	1
Тема 50. Спільна діяльність.	1	-
Тема 51. Недоговірні зобов'язання із правомірних дій	1	1
Тема 52. Зобов'язання із завдання шкоди	1	-
Тема 53. Спадкове право.	1	1
Тема 54. Заповіт.	1	1
Загальна кількість годин за 6 семестри	22	14
Всього годин	60	38

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

Назва теми:	К-сть годин	
	Денна форма	Заочна форма
4 семестр		
Тема 1. Цивільне право в системі права України	8	10
Тема 2. Джерела цивільного права	8	10
Тема 3. Загальна характеристика цивільного і торгового права зарубіжних країн	8	10
Тема 4. Цивільні правовідносини	8	10
Тема 5. Фізичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	8	10
Тема 6. Юридичні особи як суб'єкти цивільних правовідносин	8	10
Тема 7. Держава та публічно-правові утворення як суб'єкти цивільних правовідносин	10	10

Тема 8. Об'єкти цивільних правовідносин	8	10
Тема 9. Правочини	8	5
Тема 10. Представництво	8	5
Тема 11. Строки. Позовна давність	8	5
Тема 12. Здійснення та захист цивільних прав	10	5
Загальна кількість годин за 4 семестр	100	100
5 семестр		
Тема 13. Загальні положення про особисті немайнові права фізичних осіб. Особисті немайнові права, що забезпечують природне існування фізичної особи	5	5
Тема 14. Особисті немайнові права, що забезпечують соціальне буття фізичної особи	5	5
Тема 15. Загальні положення про право власності	5	5
Тема 16. Право приватної власності фізичних осіб	5	5
Тема 17. Право власності юридичних осіб.	5	5
Тема 18. Право державної власності	5	5
Тема 19. Право комунальної власності	5	5
Тема 20. Право спільної власності	5	5
Тема 21. Інші речові права	5	5
Тема 22. Захист права власності та інших речових прав	5	5
Тема 23. Авторське право та суміжні права	5	5
Тема 24. Право промислової власності	5	5
Тема 25. Права на засоби індивідуалізації товарів та їх виробників		5
Тема 26. Загальні положення про зобов'язання	5	5
Тема 27. Виконання зобов'язання	6	5
Тема 28. Забезпечення виконання зобов'язання	6	5
Тема 29. Відповідальність за порушення зобов'язання	6	5
Тема 30. Припинення зобов'язання	6	5
Тема 31. Загальні положення про договір	6	10
Загальна кількість годин за 5 семестр	100	100
6 семестр		
Тема 32. Договір купівлі-продажу	4	3
Тема 33. Договір дарування	4	3
Тема 34. Договір ренти. Договір довічного утримання	4	3
Тема 35. Договір найму (оренди). Окремі види договору найму (оренди)	4	3
Тема 36. Договір найму (оренди) житла.	4	3
Тема 37. Договір позички	4	-
Тема 38. Договір підряду. Договір на виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних	4	1

робіт		
Тема 39. Загальні положення про послуги	4	1
Тема 40. Транспортні зобов'язання.	4	3
Тема 41. Договір зберігання. Спеціальні види зберігання.	4	3
Тема 42. Договір доручення	1	3
Тема 43. Договір комісії.	1	3
Тема 44. Договір управління майном	1	3
Тема 45. Договір страхування	0,5	3
Тема 46. Договір позики	1	3
Тема 47. Договори в сфері банківської діяльності	0,5	3
Тема 48. Розрахунки.	1	3
Тема 49. Договори в сфері розпорядження майновими правами інтелектуальної власності	1	3
Тема 50. Спільна діяльність.	2	3
Тема 51. Недоговірні зобов'язання із правомірних дій	2	3
Тема 52. Зобов'язання із завдання шкоди	2	3
Тема 53. Спадкове право.	2	3
Тема 54. Заповіт.	3	3
Загальна кількість годин за 6 семестр	58	62
Всього годин	274	378

7. ІНДИВІДУАЛЬНЕ НАВЧІЛЬНО-ДОСЛІДНЕ ЗАВДАННЯ (курсова робота)

Курсова робота є одним із видів індивідуальних завдань творчого характеру, передбачених навчальним планом першого рівня вищої освіти «бакалавр». Курсова робота повинна містити глибоке теоретичне осмислення актуальної проблеми, аналіз чинного законодавства, судової практики та спеціальної літератури, а також власні пропозиції та рекомендації. Обсяг роботи 30-35 аркушів. Робота повинна складатися з: вступу, 2-3 розділів, підрозділів, висновку, списку використаної літератури і додатків.

Курсова робота оцінюється за двома критеріями: теоретична частина – максимально 60 балів, і захист роботи з урахуванням якості виступу та відповідей на запитання - максимально 40 балів, що в сумі становить 100 балів.

Для виконання індивідуального завдання передбачено методичні рекомендації в яких міститься перелік тем для курсової роботи та чіткий опис вимог до її оформлення.

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Науковими та методичними основами викладання дисципліни «Цивільне право» є системний підхід. Методологія вивчення дисципліни і оцінювання знань слухачів заснована на індивідуально-диференційованому навчанні.

Контроль за рівнем засвоєнням знань здійснюється шляхом застосування різних форм опитування, написання контрольних робіт на семінарських заняттях, проведення модульного контролю, складання іспит.

При виставленні оцінок (балів) враховуються, насамперед, знання, розуміння й уміння аналізувати конкретні ідеї.

Під час вивчення дисципліни буде проводитись: усне опитування, розв'язання тестових і ситуативних завдань, рольові ігри.

Основними методами навчання є:

1. лекції;
2. практичні завдання;
3. наукова робота;
4. самостійна робота;
5. розв'язання тестових ситуативних завдань.

9. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Оцінювання результатів поточного контролю проводиться у розрахунку від 0 до 60 балів. Основними методами оцінювання є:

1. аналіз усних відповідей;
2. виконання практичних завдань.

Оцінювання виконання завдань здійснюється за такими критеріями (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленими до цілого числа):

- 0% - завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;
- 60% - завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження студента не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки несистемного характеру ;
- 100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

10. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Поточне тестування та самостійна робота 4 семестр												
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль №2							Всього
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	100
10	10	10	5	10	10	10	10	5	10	5	5	

T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Поточне тестування та самостійна робота 5 семестр																			
Змістовий модуль №3									Змістовий модуль №4									Сума	
T11	T12	T13	T14	T15	T16	T17	T18	T19	T20	T21	T22	T23	T24	T25	T26	T27	T28	T29	100
3	4	5	6	7	8	9	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	0	1	
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	6	6	6	6	6	

T13, T14 ... T31 – теми змістових модулів.

Поточне тестування та самостійна робота 6 семестр															Підсумковий тест (екзамени)	Сума
Змістовий модуль №5										Змістовий модуль №6						
T32	T33	T34	T35	T36	T37	T38	T39	T40	T41	T42	T43	T44	T45	T46	40	100
2	3	4	36	38	40	42	45	47	49	0	1	2	3	4		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4		

T32, T33 ... T54 – теми змістових модулів.

Розподіл балів які отримують студенти за курсову роботу в 6 семестрі

Теоретична частина			Захист роботи	Сума
1 розділ	2 розділ	3 розділ		
20	20	20	40	100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національної шкалою	
	для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81	задовільно	
64-73		
60-63		
35-59	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

Методичне забезпечення навчальної дисципліни включає:

1. Методичні вказівки до виконання практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Цивільне право» для студентів напряму підготовки 6.030401 «Правознавство» денної та заочної форм навчання [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/6298/1/07-02-31.pdf>.

2. Методичні вказівки до виконання курсової роботи з дисципліни «Цивільне право» для студентів напряму підготовки 6.030401 «Правознавство» денної та заочної форм навчання [Електроний ресурс]. – Режим доступу: <http://ep3.nuwm.edu.ua/6178/1/07-02-33.pdf>

12. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА БАЗОВА

1. Договірне право України. Загальна частина: навч. посіб. / Т. В. Боднар, О.В.Дзера, Н.С.Кузнецова та ін.; за ред. О.В.Дзери.- К., 2008.- 896 с.

2. Договірне право України. Особлива частина: навч. посіб. / Т.В. Боднар, О.В. Дзера, Н.С. Кузнецова та ін.; за ред. О.В. Дзери.- К., 2009.- 1200 с.

3. Загальна теорія цивільного права: підручник / за ред. О.А. Підпригори, Д.В. Бобрової - К., 1992.-454 с.
4. Заїка Ю.О. Спадкове право в Україні. Становлення і розвиток: монографія / Ю. О. Заїка.-К., 2007.- 288 с.
5. Заїка Ю. О. Українське цивільне право: навч. посіб. / Ю. О. Заїка.-2008.-367 с.
6. Заїка Ю. О. Спадкове право України: навч. посіб. / Ю. О. Заїка, С.О. Рябокони/за ред. О. В. Дзери.-К., 2009.-353 с.
7. Майданик Р А. Цивільне право: Загальна частина. Вступ у цивільне право: підручник/ Р.А. Майданик.-К., 2012.-472 с.
8. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України: у 2 т.; за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця.- 5-е вид. перероб і доп.; К., 2013.- 832 с.
9. Науково практичний коментар до цивільного законодавства України; в 4 т. /А.Г. Ярема. В. Я. Карабань, В. В. Кривенко, В.Г. Рогань.- Т. 1К., 2004.- 928 с.
10. Ромовська З. Українське цивільне право. Загальна частина: Академічний курс: підручник/ З. Ромовська.- 3-те вид., допов.- К., 2013.-672 с.
11. Ромовська З. В. Українське цивільне право. Спадкове право: підручник/ З. В. Ромовська.- К., 2009.- 264 с.
12. Спадкування за законодавством України. Коментар. Судова практика / С.О. Рябокони, С.Я. Фурса, Ю.О. Заїка та ін.- К., 2009-352 с.
13. Цивільне право України. Загальна частина: підручник / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика.-К., 2010.-974 с.
14. Цивільне право України: Особлива частина: підручник / за ред. О.В. Дзери, Н.С. Кузнецової, Р.А. Майданика.-К., 2010.- 1176 с.
15. Цивільне право України: Академічний курс: підручник. Загальна частина: у 2 т./ Я. М. Шевченко (відпов. ред.) та ін - Т. 1 - К., 2004.- 520 с.

ДОПОМІЖНА

1. Конституція України від 26 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - №30 - Ст.141.
2. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. - 2003. - № 40-41. - Ст. 356.
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 18. – Ст. 144.
4. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 травня 2004 року // Урядовий кур'єр. – 2004. - № 130.
5. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 р. // Відомості Верховної Ради України, 2002. - № 21-22. - Ст.135.

6. Житловий кодекс Української РСР від 30 червня 1983 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1983. – додаток до № 28. – Ст. 573.
7. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001р. // Урядовий кур’єр. – 2001. – 15 листопада.
8. Повітряний кодекс України від 4 травня 1993 р. // ВВР України, 1993., № 25, ст. 274.
9. Закон України “Про адвокатуру” від 19 грудня 1992 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1993.- №9.- Ст.62.
10. Закон України “Про власність” від 7 лютого 1991 р. // Відомості Верховної Ради Української РСР. – 1991. - № 20. – Ст. 249.
11. Закон України “Про автомобільний транспорт” від 05.04.2001р. в редакції Закону від 23 лютого 2006 р. // Відомості Верховної Ради України, 2001, N 22 (01.06.2001), ст. 105.
12. Закон України “Про авторське право і суміжні права” в редакції Закону України від 11 липня 2001р. // Відомості Верховної Ради. – 2001. - №43. – Ст. 214.
13. Закон України “Про архітектурну діяльність” від 20 травня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1999. - № 31. – Ст. 246.
14. Закон України “Про банки і банківську діяльність” від 07 грудня 2000р. // Урядовий кур’єр від 17.01.2001 р.
15. Закон України “Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов’язань” від 12 листопада 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1997. - № 5. – Ст. 28.
16. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про лізинг” від 11 грудня 2003 р. // Відомості Верховної Ради. – 2004. - № 15. - Ст.231.
17. Закон України “Про внесення змін до Закону України “Про оренду землі” від 2 жовтня 2003 р. // Відомості Верховної Ради. – 2004. - № 10. – Ст. 102.
18. Закон України “Про страхування” від 7 березня 1996 р. // Урядовий кур’єр. – 2001. - № 205. – 7 листопада.
19. Закон України “Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні” від 20.10.1996 р. № 448-97-ВР // Відомості Верховної Ради України, 1996, N 51 (17.12.96), ст. 292.
20. Закон України “Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень” від 01.07.2004 р. // Відомості Верховної Ради. – 2004. - № 51. – Ст. 553.
21. Закон України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців” від 15 травня 2003 р. // Відомості Верховної Ради – 2003. – № 31-32. – Ст.263.

22. Закон України “Про залізничний транспорт” 4 липня 1996 р. N 273/96-ВР// Відомості Верховної Ради України, 1996, N 40, ст. 183.

23. Закон України “Про заставу” від 02. жовтня 1992 року // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 47. – Ст. 642.

24. Закон України “Про захист від недобросовісної конкуренції” від 7 червня 1996р. // Відомості Верховної Ради України. -1996 р. - № 36. - Ст. 164.

25. Закон України “Про захист прав споживачів” від 12 травня 1991 р. в редакції Закону України від 1 грудня 2005 р. N 3161-IV //Відомості Верховної Ради України, 2006, N 7, ст.84.

26. Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 18.09.91р. / Відомості Верховної Ради України, 1991, N 47 (19.11.91), ст. 646.

13. Інформаційні ресурси

1. Електронні наукові видання НБУ ім.В.І.Вернадського [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/>

2. Наукова бібліотека НУВГП [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [edu.ua / naukova-biblioteka](http://edu.ua/naukova-biblioteka)

3. Науково-дослідний інститут інформатики і права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ippi.org.ua/jpage/45>

4. Безкоштовні електронні офіційні періодичні видання України: Офіційний вісник України - права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ovu.com.ua>;

5. Газета "Урядовий кур'єр" права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukurier.gov.ua>;